

Melodinin Renklerle İlişkisi: Nesnel ve Öznel Temalar

Pınar Çelik Demiray¹

Özet

Sanatların birbirleri ile olan ilişkisi, etkileşimi ve değişimi her dönemde farklı biçimlerle karşımıza çıkmıştır. Resim, müzik, bale, sinema, edebiyat gibi sanat alanları birbirini etkileyerek biçimlendiren benzer özellikler gösterir. Müzik sanatı kutsal amaçlardan dönüştürerek öznel anlatımlara yer verilen anlayışları içerir ve bu sayede her bireyde farklı duygular canlandıran özelliği barındırır. Resim sanatında; doğayı olduğu gibi gösteren çizimlerden ressamların bireysel algısını yansıtan öznel duyumsamalara dönüşmüştür.

Bu çalışmada müziğin resim sanatı ile olan etkileşimine değinerek, müzik tarihinde nesnelcilikten öznel anlatımlara evrilen dönemlerin müzik sanatına olan yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda konu ile ilgili yayınlar incelenerek; araştırma konuları; (1)*Rönesans müziği ve resim anlayışı*, (2)*Barok dönemde müzik ve resim etkileşimi*, (3) *Programlı müziğin doğuşu ve resim ile ilişkisi*, (4) *İzlenimcilikte tımsal arayışlar ve renkler*, (5) *20. yy. renk ve ses bütünlüğü* başlıkları altında yapılandırılmıştır. Tarihsel dönemlerin ve akımların resim ile müziği etkileyen unsurları somut bir şekilde ortaya çıkarması nedeniyle belirlenen alt başlıklara detaylı bir bakış önemlidir. Burada asıl amaç müzik veya resim tarihinin tüm bilgilerini sunmak değildir. Geçmişe ait bilgiler gün geçtikçe değişmekte ve bu değişim ile tarihte eksik kalmış birçok bilgi yeniden yapılandırılmaktadır. Müzik tarihine detaylı bir şekilde girmeden müziğin resim ile olan bağlantısını ressamlar ve bestecilerle sunmak ana hedef olmuştur. Çalışmada yer verilen resimler sadece müziksel öğeler taşıması nedeniyle okuyucuya fikir vermesi için eklenmiştir.

Müzik ve resim ilişkisi müzik eğitimi açısından irdelendiğinde, piyano ve enstrüman derslerinde çalınan esere ait bestecinin dönemine ve stil özelliklerine yer verilmesi önem taşır. Müzik tarihi ve enstrüman eğitiminde, müzik sanatının resim ile olan ilişkisine değinilmesi, tarihin bütünsel olarak kavranmasına da olanak sağlayacaktır.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, pincarcelik@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7376-3661

1. Giriş

Sanatların birbirleri ile olan ilişkisi, etkileşimi ve değişimi her dönemde farklı biçimlerle karşımıza çıkmıştır. Resim, müzik, bale, sinema, edebiyat gibi sanat alanları birbirini etkileyerek biçimlendiren benzer özellikler gösterir. Tarihte var olan bu etkileşim günümüzde de devam eden bir olgudur. Müzik sanatı kutsal amaçlardan dönüşerek öznel anlatımlara yer verilen anlayışları içerir ve bu sayede her bireyde farklı duygular canlandıran özelliği barındırır. Resim sanatında; doğayı olduğu gibi gösteren çizimlerden ressamın bireysel algısını yansıtan öznel duyumsamalara dönüşmüştür. Müzik sanatında orkestrada yer alan enstrümanların her biri farklı tınıda ayrı bir rengi simgelerken, resim sanatında renklerin karakter özellikleri de bir orkestrayı çağrıştırır ve her döneme göre farklı tınılar içeren birer anlayışı barındırır.

Sanat dallarının özelliklerini birbirleriyle kıyaslayan sanatçılar ve düşünürler her dönemde olmuştur. Resim ve müzikte; somut - soyut olma, kanıtsal nitelik taşıma-yorumsal nitelik taşıma, göze hitap etme-kulağa hitap etme, çok seslilik barındırma gibi farklı yapısal özelliklere değinilen yorumlar, birlikten uzak taraf olma durumları yaratsa da aslında her iki sanat dalının da birbirini besleyen eşsiz özelliklere sahip olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. İkisi de birbirinden üstün olmamakla birlikte gelişim süreçlerinde birbirleriyle ortak anlayışlara yönelir ve kendi özünden ayrılmadan yenilikçi yaratılar taşır. Bu yenilikçi eserler hem müzik hem de resim sanatında hayat bulurken, insanlara bütünsel bir kavrayışla ulaşmasını sağlayan aydınlıkçı ve nitelikli yaklaşımları barındırır. Sanat bir uyanıştır ve insanları, toplumları uyandırır. Bu yönüyle “müzik yalan söyleme sanatı olmayacaktır” sözlerini ifade eden Nietzsche (çev. 2012), “Filozof, yaşadığı çağa karşı kendini suçlu hissetmek, bunun için de çağının en iyi bilgisini edinmek zorunda” ifadesiyle filozof ve sanatçıların yaşadığı çağa ışık tutması gerektiğini net bir şekilde belirtmiştir (s.43-16).

Müzik ve resim sanatı farklı özgün tekniklere sahip sanat dalı olarak ayrılırken, dışavurumsal yapıda ortak özellikte buluşurlar. Özellikle yedi notanın yedi renkle olan ilişkisine bakıldığında terminolojik açıdan; kontrast doku, kompozisyon ve armoni gibi eş değer terimlerin yer aldığı görülmektedir (Agdam, 2018, s.1). Müzik ve resim arasındaki benzerlik orta çağda daha çok matematiksel açıdan ele alınmış olsa da 19. yy.da ikonografi bağlamında gelişmiş, kültürel ve siyasi yaşamın etkileri besteciler ve ressamlar arasındaki ilişkiyi artırmıştır (Aktuğ, 2002).

Bestecilerin eserleri sanatçılar tarafından icra edilirken her performansta farklı yorumsal nitelik taşıması müzik sanatını eşsiz kılar. Müzikteki gibi

resim sanatında yorum anlayışını benimseyen ressam Van Gogh “Yıldızlı Gece” tablosunda müziksellikçi yoğunlaştıran ve bir tür renk müziği yaratan yaklaşımları yansıtır (İpşiroğlu, 1994, s. 30). Müzik varoluşundan itibaren doğa seslerini içeren özellikler taşırken, doğa, manzara çizimlerini ve renklerini gösteren tablolar resim sanatında da ağırlıklı olarak yer almıştır. Bu anlayış; sanatçılardan, dönemin koşullarından, farklı sanat dallarının öncülerinden ve tarihsel olaylardan etkilenerek değişiklik göstermiştir.

Bu araştırmada müziğin resim sanatı ile olan etkileşimine değinerek, müzik tarihinde nesnelcilikten öznel anlatımlara evrilen dönemlerin müzik sanatına olan yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda konu ile ilgili yayınlar incelenerek; araştırma konuları; (1)*Rönesans müziği ve resim anlayışı*, (2) *Barok dönemde müzik ve resim etkileşimi*, (3) *Programlı müziğin doğuşu ve resim ile ilişkisi*, (4) *İzlenimcilikte tımsal arayışlar ve renkler*, (5) *20. yy. renk ve ses bütünlüğü* başlıkları altında yapılandırılmıştır. Tarihsel dönemlerin ve akımların resim ile müziği etkileyen unsurları somut bir şekilde ortaya çıkarması nedeniyle belirlenen alt başlıklara detaylı bir bakış önemlidir. Ayrıca bestecilerin ve ressamların yaşadıkları dönemlere ait etkileşimleri ve bu etkileşimlerin sanatlarına olan yansımalarını incelemek amaçlanmıştır, iki sanat dalının ayrılmaz birer kardeş niteliği taşıdığı birer göstergesi olarak araştırma derlenmiştir. Leonardo Da Vinci; işitme duyu organına hitap eden müzik sanatını göze hitap eden resim sanatının kız kardeşi olarak ifade ederek, iki sanat dalının birbiri ile olan ilişkisini somut olarak ortaya çıkarmıştır (Da Vinci, çev. 2022).

1.1. Rönesans Müziği ve Resim Anlayışı

13. yy. sonlarında Ortaçağ kültürünün değişmeye başladığı ve 14. yy.da her iki döneme ait kültürel öğelerin bir arada bulunduğu bu dönem, Ortaçağ anlayışının yeni bir anlayışa doğru dönüştüğü bir geçiş dönemi simgeler. Bu bağlamda Rönesans öncesinde yer alan anlayışa kısa bir bakış, yeni doğan düşüncenin bağlantılı olarak anlaşılmasını sağlayacaktır. Skolastiğin son evreleri; feodalite ve soylu sınıflar arasında denge dönemini içerir. Öbür dünya anlayışı yerini bu dünya anlayışına bırakarak; daha akılcı ve yaratıcı değişimden yanadır (Akyürek, 1994). Gotik çağda skolastik felsefe, soyut düşünce biçimi olarak resimlere simgesel bir özellik katmıştır. Bu durum, “Sanatçının başarısının ölçütü de, onu doğayı taklit edebilmesi değil, dinsel bir öyküyü insanlara kolayca kavratılabilecek bir simgesel anlatıma ulaşabilmesiydi” olarak açıklanmıştır (Akyürek, 1994, s. 78). Ortaçağ anlayışında yer alan simgeci bir anlatımın özelliği; düşüncelerin simgeler yoluyla, doğadan ve duygulardan soyutlanarak aktarılması yönünde özetlenebilir.

Bu dönemde yer alan müzikte çok seslilik, dinsel ve yerel alanları kapsıyordu. Özellikle 14. yy.da daha çok önem verilen çok seslilik missa, motet gibi yerel eserlerde görülmüştür. Fransızların bu dönem ortaya çıkarmış oldukları Chase'de; doğalcı bir yapıda yer alan kanon stili yer almıştır. Bu dönemde org klavyeli bir çalgının oluşturulma sürecine zemin hazırlamış, klavikordu doğurmuştur. Din dışı müziğe yönelişin kazandırmış olduğu bir yenilik olan *ars nova*; küçük değerli notaların ritimsel içeriği genişletilerek önemli bir gelişimi ortaya çıkarmıştır (Sachs, çev. 1965).

14. yy. sanatçısı, nominalizm ve mistisizm temalarından nesnel dünyasına doğru yönelmiştir. Doğa'ya ve çeşitliliğine olan ilgi artarak, sanatçının kendi seçimlerini, iç dünyasını, öznel bakış açısını içeren bu dönem özgürlük temasını barındırır. Bu açıdan ele alındığında yeniden doğuş olarak tanımlanan Rönesans'ın doğuşu; 13 ve 14. yy.da köprü görevi görmüş, ortaçağ anlayışının süreç içerisinde çözülmesiyle dönemin oluşumuna uygun zeminin hazırlanmasını sağlamıştır.

Rönesans anlayışında ortaçağ biçimi değişerek, melodi, armoni ve ritimde yeni tınılar oluşmuştur. Besteciler kendi kompozisyonlarını daha özgür bir biçimde yaratma fırsatı bulmuştur. Blume (1983), “böylece görsel sanatlarda olduğu gibi, müzikte de bireysel iradenin yarattığı, bir defaya özgü, kendi yarasını kendi içinde bulan, başka deyişle en ufak bir değişiklikte dengesi ve bütünlüğü bozulabilecek olan sanat yapıtı anlayışı doğar” (akt. İpşiroğlu, 1994).

Rönesans değişimlerin çağı olmakla birlikte dâhilerin dönemi olarak da bilinir. Yu'a göre (2016), Rönesans reform sürecinde oluşan müzik ve sanat tarzındaki değişimler insanların dünya görüşlerini, kültürel anlayışlarını ve hümanizm olgusunu yansıtmıştır. Maddeden ayrılmış tek sanat müziktir. Maddenin ötesindeki geçekliği gösteren bir anlayışa sahip müzik, kelimelere ihtiyaç duymadan tınısal bir aktarımla, duygulara dokunabilen özel bir dil barındırır. Bu dönemde ortaya çıkan denge olgusu, hem resim hem de müzik sanatında ön plandadır. Resimde insan vücudu ve onun perspektif çizimlerinde derinlik barındıran unsurlar göze çarpar. Rönesans çağında Yunan filozofu Pisagor'un düşünceleri hümanizm anlayışını güçlendirmiştir (Abacı, 2016). Bu düşünce ile insan ve doğa değerleri anlam kazanırken her iki sanat dalında da doğa, uyum, denge ve ölçülülük yapıtların temelini oluşturur. Abacı (2016), Rönesans döneminde resim ve müzik sanatının kendi içinde her bölgede karşılaşılan benzerliklerini şöyle ifade etmiştir:

“Rönesans müziğinde ifadeyi güçlendirmek adına yarım aralıklı tonların kullanımı, özellikle Kuzeyli Rönesans ressamlarının tercih ettiği dışavurumcu anlatıma olanak sağlayan renkçi yaklaşımla benzerlik

gösterir. Kuzey müziğinin sıkı form anlayışı, yoğun polifonik yapısı, akıcı ritmik dokusu, Kuzeyli ressamın ifadeci yaklaşımı, dramatik anlatımda kullandıkları renkçi tutum ve her ayrıntıya önem vermeleri gibi özellikleri bakımından benzerdir. Benzer bir şekilde, İtalyan müziğinin sade yapısı, homofonik dokusu, arındırılmış ritimleri ve seçkin cümle yapıları, İtalyan resminin kusursuz sadeliği, durağanlığı ve ideal formu bakımından paralellik gösterir”(s.24).

Resim 1. Hans Memling, Melek Müzisyenler; Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi (Ergindir Küçükakaya, 2018, s. 27).

Melek Müzisyenler tablosunda döneme dair çalgıların görselleri tabloya konu olmuş, ayrıca resimdeki perspektif algısı ortaya çıkmıştır. Rönesans döneminin taşıdığı değerler Barok döneme doğru değişmeye başlamış, sanatçının dünyaya bakış açısı farklılaşmıştır. Bu durumun sanata olan etkisi, barok dönemde yer alan resim ve müzik anlayışları çerçevesinde ele alınmıştır.

1.2. Barok Dönemde Müzik ve Resim Etkileşimi

Rönesans döneminde yer alan nesnelcilik, barok döneme doğru öznel eğilimlere yönelmiştir. Bu durum akılcılıktan duygulara doğru olan değişimi göstermektedir. Her iki temayı barındıran eserler olduğu gibi dönem dönem bir arada da varlığını sürdürmüştür (İpşiroğlu, 1994). Her dönem kendinden önceki dönemin kurallarından kurtulma, yenilikçi bir arayış üzerine değişime uğramıştır. Barok dönem, nesnellığe tepki olarak öznel anlayıştan doğan yeni bir dönemdir. Bu dönemde öznel duyguların dışavurumu ile gösterişli ve hareketli anlayışların oluşumu ortaya çıkar. Abacı (2016), resim sanatında ifadeyi güçlendirmek için kuvvetli ışık, gölge, renk ve süsleme yansımalarına dikkati çekmiştir. Öte yandan müzik sanatında da süslemelerin yoğun kullanıldığı, tınsal kontrastlıkların ön planda olduğu, kontrpuan tekniğinin önem kazandığı görülmektedir. Sachs (çev. 1965), ayrıca çift ses çalma

tekniklerinin 16. yy. ortalarında geliştiğini belirtmiştir. Resimde yer alan öznel kompozisyonlar, müzikte de ortaya çıkmış, duyguların gösterişli anlatımı ve zıtlıkların ön planda olduğu görülmüştür.

Resim 2. Judith Leyster, Flüt Çalan Çocuk, 1630 (Ergindir Küçükaya, 2018, s. 37).

Leyster'in flüt çalan çocuk tablosu, barok dönem özelliğini gösteren ışık ve gölge yansımalarının tekniksel bir sunumu olmuştur. Müzik ile ilgili resimlere yansımış milattan önceki çağlardan günümüze kadar birçok sanatsal yapıt bulunmaktadır. Bu resimler aynı zamanda döneme dair tarihsel izlerin birer kanıtlarını da bizlere sunmaktadır.

Bu dönemde Newton'dan etkilenen Castel renk ve ses titreşimleri arasında benzerlik yakalamıştır. Bunu renk klavyesine uyarlamak için matematiksel hesaplamaların içeriğini azaltmış, daha çok enstrümanın estetik temellerine odaklanarak notalar ile renkleri eşleştirmiştir. Bunun için klavsenin mekanizmasını değiştirerek tuşlara basıldığında uyumlu rengin oluşmasını sağlamıştır. Böylece müziğin kulaktan göze, müzikten de resme iletilebilen bir biçime dönüşmesi hedeflenmiştir (Abacı, 2016). Bunu anlatan bir görsel aşağıda sunulmuştur:

Resim 3. Charles Germain de Saint Aubin, Castel'in renk klavyesiyle bir karikatürü, 1700 (Abacı, 2016, s.35).

Ayrıca Vivaldi'nin resimsel tasviri içeren müziklerinin olduğu bilinmektedir. İlyasoğlu (2001), dört mevsim konçertoları Op. 8 grubunda, mevsimlerin her birinin kendi özelliklerine göre tasvir edilerek resimlendiğini belirtmiştir. Bu anlayış “ses ressamlığı” olarak adlandırılmıştır. Berliöz (1837), “ses ressamlığından bir ifade biçimi olarak yararlanmanın ilk koşulu, onu amaç değil, müziksel ideyi mantıklı ve doğal bir biçimde tamamlayan bir araç olarak görmektir” ifadesiyle açıklamıştır (akt. İpşiroğlu, 1994, s. 103). Ayrıca doğa algısının, sanat ve doğanın aynı olamadığı izlenimi ile yansıtılması, duygulara ilişkin salt somut betimleme içermemesi de önem taşır.

Barok dönem anlayışında gösteriş ve süslemelerin yer aldığı, karşıtlıkların yoğunluğuna karşı rokoko akımı zarif ve eğlenceli yapısıyla, yeni bir dönem olan 18. yy. klasik döneme geçişi sağlar. Rokoko akımı resimde etkin rol oynamıştır ve İlyasyoğlu (2001), bu akımda büyük tabloların küçük minyatür işçiliğine dönüştüğünü belirtmiştir. Klasik dönem daha çok sadelik ve doğa anlayışını tekrar ortaya çıkarmıştır. Müzikte biçim ve kuralların ön planda olduğu, kontrpuan tekniğinin homofonik yapılara dönüştüğü, piyano çalgısının sade temalarla işlendiği, senfonilerin geliştiği bir döneme doğru geçilmiştir. Müzikte klasik çağ olarak da adlandırılır. Bu dönemin

sonlarında Beethoven'in Pastoral Senfonisi; doğa ve köy yaşamından esinlenerek bestelenmiş, betimleme içermeden "sesle resim yapmaktan çok duyguların dışavurumu" olarak ifade edilmiştir (İlyasoğlu, 2001, s.73). Bu sayede betimleme yoluyla bir fikir canlandırma dönemi, her bireyin hayal dünyasında oluşan hislerin dışavurumunun ortaya çıkaracağı yeni bir döneme dönüşmeye başlamıştır. Klasik çağın son dönemi hatta romantik dönemin başlangıcı olarak da kabule edilen bu dönem; benlik kavramının giderek öznel duyguların dışavurumunu ve yorumların yarattığı hayal dünyasını tetiklemeyle, kalıplar genişleyerek besteciye ve dinleyiciye özgür düşünme ortamı sağlamıştır. Yeni bir döneme kapılarını açarak 19. yy. müziği, resminde romantik dönem ve programlı sanat anlayışı doğmuştur.

1.3. Programlı Müziğin Doğuşu ve Resim ile İlişkisi

18. yy. sonlarında yaşanan siyasi ve kültürel olaylar toplumların sosyal yaşamlarını etkilemiş, bu etkilenme Fransız ihtilali ile gelişen teknoloji ve sosyal yapının değişimini göstermiştir. Yenilikçi bir anlayışla, insanların saray eğlencelerinden kendi duygu ve düşüncelerini anlama-anlatma gereksinimine dönüşmüştür. Klasik çağda bestecinin önem verdiği denge ve oran romantik çağda uzun duygulu müzik cümlelerinin yer aldığı, ritimde ve biçimde özgürlüğün yansıdığı melodilere evrilmiştir. Bu durumu İlyasoğlu (2001), "klasikçinin biçimi özü yönetirken, romantiğin özü biçime karar verir" şeklinde özetlemiştir (s.81).

Bu dönemde resim sanatından etkilenecek beste yapan ilk besteci Franz Liszt'tir (İpşiroğlu, 1994; Abacı, 2006). Liszt, müziğin salt biçim olmaması için sınırlarını genişleten bir anlayışla senfonik şiiri ortaya çıkarmıştır. Abacı (2016), senfonik şiir; "notalarla resimleme ve öyküleme" olarak nitelendirmiştir (s.70). "Programlı müzikler çalgı topluluğu için yazılmış, şiirsel, betimleyici, öyküleyen bestelerdir" (İlyasoğlu, 2001, s. 84). Burada salt müzik yaratmak hedeflenmez, bir şiiri, karakteri ya da resmi müzikle birlikte dinlemek onu bütünsel olarak anlayabilmeyi de sağlar. Müzikte yer alan duyguların derinine inme ve bir içeriği müzik yoluyla anlama tekniği, resim sanatında sadece gözün görebildiğini değil, insan ruhunun "evrensel gerçeklerini" görebilme olarak yansımıştır (İpşiroğlu, 1994, s. 28).

İyi bir ressam olan ünlü besteci Mendelssohn, müzik sanatında doğa etkilerini resimsel ifadelerle aktarmıştır. Özellikle Fingal Mağarası Uvertürü'nü oluştururken Staffa (İskoçya) adasından esinlenerek müzikal bir resim yaratmıştır (İlyasoğlu, 2001; Abacı, 2016). Çok yönlü bir kişiliği ile ünlünen bestecinin, bu yönüyle sinestetik olabileceği düşünülmüştür. Abacı (2016), resimleri ve bestelerinde ışık, renk, doku, dinamizm gibi

benzer içeriklere sahip olduğunu belirtmiştir. Aşağıdaki resimde; Almanya Leipzig’de bir konser salonunu ve Ali Baba operasının notalarını aktarmıştır:

Resim 4. Felix Mendelssohn, *Das Gewandhaus*, 1836, suluboya (Abacı, 2016, s.45).

Brougher (2005), sinestezi kavramını şöyle açıklamıştır:

“Müzik ile sanat ilişkisi en iyi şekilde 19. yüzyılın sonlarında sinestezi veya duyuların harmanlanması kavramında açıklanabilir. Buradaki fikir, bir tür duysal algının kendini diğerinin duysal deneyimi olarak göstermesidir. Renk, duysal algı içinde temel bir unsur olarak kabul edilmiştir ve belli bir rengi seyrederken, birinin belirli sesleri duyduğu ileri sürülmüştür. Müzikte olduğu gibi, renk doğrudan duyguların üzerine etki edebilir” (akt. Agdam, 2018, s.28).

1900’lerin başında Klimt’in sergisinin ana teması olan “müzik-dil-sahne bütünlüğü”, aynı ortamda şiir ve müziği görsel sanatla bir araya getirerek bütünleştirmiştir (İpşiroğlu, 1994, s. 34). Bu dönemde müzik ve resim sanatının aynı ortamda bulunması, serginin konusunu oluşturan Beethoven heykeli ve 9. senfonisinin seslendirilmesi, her iki dalın birbiri ile olan etkileşimini güçlendiren önemli bir kanıttır. 19. yy. sonlarına doğru yeni akımlar ortaya çıkmış, bunlar; post-romantizm, ulusçuluk ve izlenimcilik olarak yer almıştır. İzlenimcilikte resim ve müzik sanatlarının birbirlerine yön verdikleri önemli gelişmeleri incelemek, her iki sanatın etkileşimden daha öte bir bağa sahip olduklarını göstermesi bakımından gereklidir.

1.4. İzlenimcilikte Tınsal Arayışlar ve Renkler

19. yy.ın ikinci yarısında özellikle Claude Monet'in gün doğuşunun denizden görünüşü "bir izlenim" ifadesiyle betimlendiği için akımın ismi bu şekilde kalmıştır. İzlenimci ressamalarda konunun kendisi değil, yarattığı izlenimlerdir. Resmi izleyenin duygularına bırakan bir anlayışla, elde etmek istediği görüntüyü kendi izlenimlerini kullanarak yansıtmaya sanatı hâkimdir. Ana renkleri gölge ve ışık oyunu olarak ele alır (Kütahyalı, 1981). Resim sanatından sonra 19. yy.ın sonlarında müziği etkilemiş, Debussy ve Ravel gibi bestecilerin izlenimci eserleri ve Monet, Degas ve Manet gibi ressamların sergileri izlenimcilik tekniklerini barındıran özelliklere sahiptir.

Romantik dönemin zirvesinde Wagner'in öncülüğünde müzikte oluşan yenilikçi arayışlar izlenimcilik akımının ve 20. yy. müziğinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. İzlenimci müzik anlayışı, geç romantikte olduğu gibi bir programa sahiptir. Ancak bu program bir konuyu anlatmak değil, esere verilen başlığa göre duygu yaratma eğilimindedir. Bu süreçte egzotik diziler ve yoğun kromatik işleyişe, bir sis perdesi ardından buğulu bir anlatıma sahiptir (İlyasoğlu 2001). Burada betimleyici unsurlar olmamakla birlikte, kişinin duygularında yarattığı izlenimler ön plandadır. Bireyde izlenim yaratma anlayışından ismini almaktadır. Sınırsızca özgür bir şekilde imgesel boşlukta gezinebilmeyi içerir. Bu özgürlüğü İlyasoğlu (2001), "Tıpkı izlenimci ressamların dar stüdyoları bırakıp, tuvallerini kırların ortasına taşıyarak sınırsızlık aramaları gibi" olarak belirtmiştir (s.199).

Resim 5. Pierre Auguste Renoir, Piyano Başında Kızlar, 1892 (Ergindir Küçükakaya, 2018, s.45).

Renoir'ın izlenimci teknikle yaptığı piyano başında kızlar tablosu, Debussy'yi ve birçok besteciyi etkilemiş, romantik anlayışın yerine yeni bir müziksel anlatım üslubunun oluşmasına zemin hazırlamıştır (İlyasoğlu 2001).

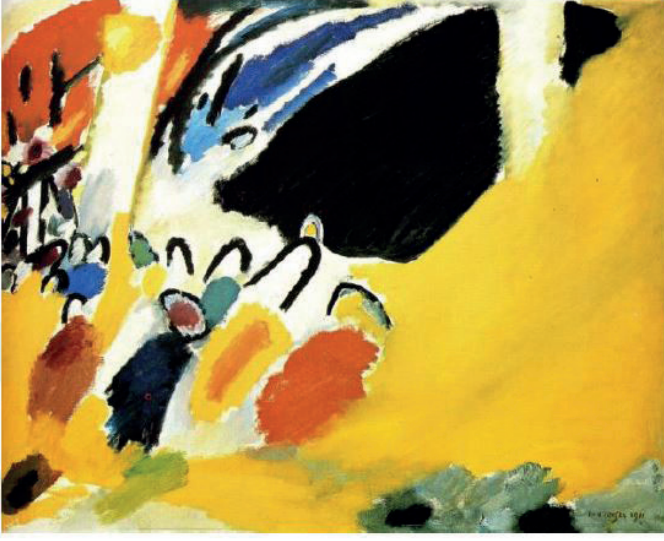
1.5. 20. Yüzyıl Renk ve Ses Bütünlüğü

20. yy.da yaşanan toplumsal olaylar, sınırların değişimi, kültürlerin etkileşimi, ulusal bilincin kazanılması için ulusallaşma yönündeki hareketleriyle sanatı da doğrudan etkilemiştir. Silahların gücü, atomun parçalanması ve endüstriyel değişim, sanatçıların çağını yansıtmaya yönelik yeni anlatım biçimlerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu oluşum çok hızlı gerçekleşmiş, çeşitli birçok yöntem denenmiş, bu çeşitlilik sanatçıların eserine birden farklı şekillerde yansımıştır. Bunların en belirgin örnekleri Pablo Picasso ve İgor Stravinski'de görülmüştür (Kütahyalı, 1981).

Çağdaş müzik anlayışında müzik estetiğine yeni bir anlayış kazandırılarak, dizisel kurallar özgürleşmiş soyutlaşan sanat yapıtları ortaya çıkmıştır. Resim sanatından etkilenerek yapılan bestelerin sayısı bu dönemde gittikçe artmıştır. İpşiroğlu (1994), bu dönemde esin kaynağı olan Picasso ve Klee gibi ressamların ağırlıklı olarak yer aldığını belirtmiştir.

Satır ve Kayserili (2013), Klee'nin resim ve müzik ilişkisini şöyle dile getirmişlerdir; “o müzik yoluyla sanatın derinlerine inerek, resimde doğa görünümelerini zihinsel izdüşümlerle yansıtmış, görünmeyeni göstermenin arayışı içine girmiştir” (s.85). Mozart ve Bach gibi bestecilerin eserlerinden etkilenen Klee'nin tablolarında biçimsel olarak müzikal izler görülür. Yine bu dönemde Kandinsky; resim, müzik, şiir gibi sanatlardan birinin bile ön plana çıkmadan eşit ağırlıkta yer aldığı eserlere sahiptir. İpşiroğlu (1994), 1909'da Kandinsky'nin sarı tını kompozisyonunda “şiir, müzik, yerine göre gürültü, devinim, ışık, renk, soyut resimler halinde bütünleşiyordu” ifadesiyle görsel sanatlarla birlikte kullanılan diğer sanat alanlarının yapıtına olan yansımalarını dile getirmiştir (s. 36). Kandinsky'nin sanat anlayışında, Schönberg'in ses çizgilerinde oluşan hareketlerden esinlenerek kendi resimlerine yansıtmaya eğilimi görülür. Kandinsky'nin (1993) bu görüşü ve onun sinestezi tekniği şu ifadelerle aktarılmıştır;

“...ritmik öğeleri geometrik biçimler üzerine kurmak yerine müzikte olduğu gibi disonanslarla kurmaya çalışmaktadır. Kandinsky' e göre müzik sanatçının iç dünyasını yansıttığı için soyut sanata örnek teşkil etmektedir. Görme ve işitmenin özdeş olduğu sinestezi Kandinsky'nin sanatında büyük rol oynamaktadır” (akt. Önal, 2018 s.103).

Resim 6. Kandinsky, izlenim 3 (Konser), 1911, Lenbachhaus, Münih (Ergindir Küçükkkaya, 2018, s. 67).

Schönberg'in atonal bestelerinden esinlenerek Kandinsky'nin yarattığı tabloda, renklerin tualdeki dağılımı özgür ses tınlarının kurlsuz kullanım özelliğini göstermektedir. Dışavurumculuğun sanatında; bir nesnenin sanatçıda uyandırdığı duygulanım, yani sanatçının ona yüklediği anlam yer alır. Bu akımın öncüleri resimde Vincent Van Gogh, müzikte sürrealizmle birlikte anlatımcılıktan da etkilenen Arnold Schönberg'tir (Kütahyalı, 1981).

Her dönemde olduğu gibi sanatçının yeni anlatım yollarını arayarak, kendine özgü bir şekilde duygularını sınırsızca ifade edebilmesi süregelmiştir. Gombrich (çev. 2002), 20. yy. sanatçısını farklı bir bakış açısı ile açıklamıştır;

“XX. yy. sanatçılarının dolaysız ve içten olan her şeye ilgi duymalarını sempati ile karşılacak da, bilinçli olarak saflaşmak için sarf ettikleri çabanın aslında onları bir noktada çelişkiye düşüreceğini de düşünmeden edemeyiz. İnsan sırf istedi diye ilkel olamaz” (s. 589).

20. yy. müzik ve resimde gerek fütüristler gerekse caz eserlerde iki sanat dalı yine birbirini beslemiş ve içerikte yansımalar görülmüştür. Besteci Russolo'nun *kentin uyanışı* isimli bestesinde ve Boccioni'nin *sokak eve giriyor* isimli resminde gürültü temasının işlendiği görülür. Yine caz müzikçilerinin ritimde bağımsızlık ve tınıda yenilik arayışlarında Mondrian başı çekerken, resimde de cazın dinamizmini vurgulayan tını renklerini Kupka, Leger gibi ressamlar görselleştirmiştir (İpşiroğlu, 1994).

2. Sonuç

Araştırmanın kapsamına bakıldığında resim ve müzik ilişkisi M.Ö. yer alan figürlerde, temalarda varlığını göstermiş, günümüze kadar bu ilişki birbiriyle özdeşleşerek gelmiştir. Farklı materyallerle özünde aynı konuları işleyerek her iki sanat dalı insanları, toplumları etkilemiş, her dönem benimsediği temaların fikrini yansıtmıştır. Bu açıdan ele alınırsa sanatın kültürel olgusu, sanatçının duygularını anlatmasının yanı sıra içinde bulunduğu çağın konularını gösteren adeta tarihsel yaşanmışlıkların belgeselini oluşturur. Her yenilikçi arayış ve aydınlanma iç görüşü, sanatçının eski düzene karşı başlattığı bir başkaldırı ile gerçekleşir. Bu yüzden sanatçı her zaman toplumun bulunduğu çağdan bir adım önde ilerler ve yapıtlarında yeni fikirleri simgeler.

Her çağda bütün sanatlar ortak özellikler barındırır ve bu benzerlikler onları birbirine bağlı kılar. Edebiyatta söz sanatı, müzikte sesler, resimde ise renkler duyguları yansıtmaya aracıdır. Ses, ritim ve armoni müzikte; renk, perspektif, gölge gibi unsurlar da resimde duyguların sonsuz dilini oluşturur. Sonuç itibarıyla her iki sanat dalı duygulara hitap eden, kendine özgü teknik özellikler gösteren ve yenilikçi yaklaşımlarda özellikle 19 ve 20. yy.da özdeş hareketlerle birbiriyle bütünleşen donanıma sahiptir. Nesnel anlayışlardan öznel aktarımlara dönmüş müzik ve resim; sanatçılara, neo klasik anlayışta olduğu gibi onların eğilimlerine göre değişiklikler göstermiştir.

Bu çalışmada müziğin resim sanatından etkilenerek yarattığı eserleri tanımak, iki sanatın birbiriyle olan ilişkisine daha somut bir şekilde bakmak amaçlanmıştır. Bu amaçla tarihi kaynaklardan edinilen bilgiler sistematik bir şekilde verilmiştir. Ancak burada asıl amaç müzik veya resim tarihinin tüm bilgilerini sunmak değildir. Geçmişe ait bilgiler gün geçtikçe değişmekte ve bu değişim ile tarihte eksik kalmış birçok bilgi yeniden yapılandırılmaktadır. Müzik tarihine detaylı bir şekilde girmeden müziğin resim ile olan bağlantısını ressam ve bestecilerle sunmak ana hedef olmuştur. Araştırmada yer verilen resimler sadece müziksel öğeler taşıması nedeniyle okuyucuya fikir vermesi için eklenmiştir.

Müzik eğitimi açısından irdelendiğinde, piyano ve enstrüman derslerinde çalınan esere ait bestecinin dönemine ve stil özelliklerine yer verilmesi önem taşır. Müzik tarihi ve enstrüman eğitiminde, müzik sanatının resim ile olan ilişkisine değinilmesi, tarihin bütünsel olarak kavranmasına da olanak sağlayacaktır. Resim ve müzik ana sanat dallarının ders içeriklerinde kapılarını birbirlerine açmaları, öğrenim süreçlerinde güdüleyici ve ilham verici olması bakımından da gereklidir. Müziksiz sergi, ingesiz de müzik olmaz. Tarihten günümüze denenerek gelmiş resmin bestelenmesi ve bestenin resmedilmesi anlayışı varlığını sürdürecektir ve yeni tekniklerle karşımıza çıkacaktır. Bu bilgiler ışığında eğitsel süreçlere bütünsel anlayışlarla yaklaşmak, sanat eğitiminin temel felsefesini oluşturur. Bu felsefe iki sanat dalının özünde de yer almalıdır.

Kaynakça

- Abacı, Z. (2016). 19. ve 20. yy. Sanatında Müziği Etkileyen Resim ve Ressamlar. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Agdam, Y. S. (2018). Resim ve Müzik İlişkisinde Doğaçlama ve Renk. Sanatta Yeterlik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Aktuğ, E. (2002). Resim-Müzik İlişkisinin 19. ve 20. Yüzyıl Piyano Müziğine Yansımaları ve Mussorgsky'nin Bir Sergiden Resimleri Üzerine İkonografik Bir Tanımlama". Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyürek, E. (1994). Ortaçağ'dan Yeniçağ'a Felsefe ve Sanat. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Da Vinci, L. (2022). Sanat ve Yaşam Üzerine Düşünceler. (A. Göç, çev.). Maya Kitap, İstanbul.
- Ergindir Küçükkaya, N. (2018). Resim ve Müzik Sanatının Disiplinlerarası Etkileşimi İçinde Sanat Eğitime Katkısının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Gombrich, E. H. (2002). Sanatın Öyküsü. (Ö. Erduran ve E. Erduran, çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İlyasoğlu, E. (2001). Zaman İçinde Müzik. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İpşiroğlu, N. (1994). Resimde Müziğin Etkisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kütahyalı, Ö. (1981). Çağdaş Müzik Tarihi. Ankara: Varol Matbaası.
- Nietzsche, F. W. (2012). Wagner Olayı Nietzsche Wagner'e Karşı. (M. O. Toklu, çev.). Ankara: Say Yayınları.
- Önal, M. A. (2018). Müzik ve Resim İlişkisi: Resim Sanatında Müziğin Yeniden Üretimine İlişkin Örnekler. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(18), 98-109.
- Sachs C. (1965). Kısa Dünya Musikisi Tarihi. (İ. Usmanbaş, çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Satır, M., ve Kayserili, E. M. (2013). Paul Klee'nin Müziğe Dönüşen Resimleri. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 17(2).
- Yu, J. (2016). The Influence of Renaissance and Religious Reform on the Development of Music and Art Style. In *International Conference on Humanities and Social Science 2016* (pp. 452-456). Atlantis Press.